

**ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ШАРҚШУНОСЛИК УНИВЕРСИТЕТИ**

**МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ
ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ЖИҲАТЛАРИ**

**Халқаро илмий-амалий конференция
материаллари тўплами**

Тошкент 2022

ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ШАРҚШУНОСЛИК УНИВЕРСИТЕТИ

МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ
ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ЖИҲАТЛАРИ

Халқаро илмий-амалий конференция
материаллари тўплами

2022 йил ноябрь

Тошкент 2022

Масофавий таълимни ташкил этишнинг педагогик-психологик жиҳатлари. Республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами. – Тошкент, 2022. – 654 бет.

Масъул муҳаррир:

Ш.Абдуллаева – Тошкент давлат шарқшунослик университети, Педагогика ва психология кафедраси мудир, психология фанлари доктори, профессор

Тақризчилар:

В.М.Каримова – психология фанлари доктори, профессор

А.А.Шаюсупова – педагогика фанлари номзоди, доцент

Тахрир ҳайъати:

- 1. Ш.Абдуллаева** - Педагогика ва психология кафедраси мудир, психология фанлари доктори, профессор
- 2. Ф.Халилов** - Педагогика ва психология кафедраси профессори, п.ф.д
- 3. К.Садикова** - Педагогика ва психология кафедраси доценти, б.ф.н
- 4. Г.Усмонова** - Педагогика ва психология кафедраси доценти, б.ф.н
- 5. С.Махкамова** - Педагогика ва психология кафедраси доценти, п.ф.н
- 6. А.Шаюсупова** - Педагогика ва психология кафедраси доценти, п.ф.н
- 7. Х.Жабборов** - Педагогика ва психология кафедраси доценти в,б, психология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
- 8. С.Камалова** - Педагогика ва психология кафедраси катта ўқитувчиси
- 9. Р.Хайдарова** - Педагогика ва психология кафедраси катта ўқитувчиси

*Тўпламдан ўрин олган мақолалар мазмуни ва аниқлиги учун муаллифлар масъул.

Мазкур илмий-амалий конференция материаллари Тошкент давлат шарқшунослик университети Илмий Кенгашининг 2022 йил 28-октябрдаги 3-сон мажлисида муҳокама қилинган ва нашрга тавсия этилган.

© Тошкент давлат шарқшунослик университети 2022

КИРИШ

Бугун мамлакатимизда таълимни модернизациялашда масофавий таълим тобора муҳим аҳамият касб этмоқда.

Шу боис бизда ҳам мазкур тажрибани ўрганиш ва унинг ўзимизнинг миллий таълим тизимига модификация ва интеграция қилишимиз таълим жараёнини замонамиз билан ҳамнафаслигини таъминлайди десак муболаға бўлмайди. Қолаверса, бугунги ахборот асри ва пандемия даврининг ўзи ҳам таълим муассасаларида масофавий таълим тизимини шакллантириш муҳимлигини кўрсатиб турибди.

Масофавий таълим бу, муайян соҳада мутахассислар тайёрлаш тизимидаги барча фанларни комплекс тарзда масофавий ўқитишга асосланган, бироқ, комплекс доирасида ўқиш жараёни учун қатъий белгиланган жой ва вақт мезони шартли ўрнатилмаган таълим шаклидир.

Замонавий ахборот ва коммуникация технологиялари воситаларининг таълим жараёнига кириб келиши анъанавий ўқитиш усулларига қўшимча равишда янги ўқитиш шакли - масофавий ўқитишнинг вужудга келишига омил булди. Шундай экан, масофавий таълим замонавий ўқитишнинг ривожланишда давом этаётган шакли бўлиб, у талабанинг мустақил фикрлаш, ҳолатни баҳолаш, хулоса қилиш қобилиятларини ривожлантиради, мустақил билим олишга, изланишга, фикрлашга ўргатади.

Масофавий таълимнинг афзаллиги шундаки, унда ҳар ким ўзига қулай вақтда, қулай жойда, қулай муҳитда билим олиши мумкин. Шу туфайли ушбу тизим бугунги кунда дунёда кенг оммалашмоқда.

Бу борада айтиш жоизки 2019 йил 8 октябрда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” ПФ-5847-сон Фармони эълон қилинганлиги ва мазкур концепцияда масофавий таълимнинг ҳуқуқий ва таълимий асослари яратилган.

Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясида масофавий таълимни риволантиришга алоҳида урғу берилганлигини “Таълим жараёнига рақамли технологиялар ва замонавий усулларни жорий этиш” номли параграфидан ҳам кўrsa бўлади.

Таълимда замонавий ахборот ва коммуникация технологияларининг кенг жорий этилиши:

- фан соҳаларини ахборотлаштириш;
- ўқув фаолиятини интеллектуаллаштириш;
- таълим тизимидаги иштирокчилар интеграция жараёнларини чуқурлаштириш;

- таълим тизими инфратузилмаси ва уни бошқариш механизмларини такомиллаштиришга олиб келади.

Бу жараён эса ўз навбатида Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясидаги олий таълим тизимини ривожлантириш учун белгилаб берилган қуйидаги стратегик мақсадларни амалга оширишдаги қадамлардан бири бўлади. Жумладан, мамлакатни модернизация қилиш, ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан барқарор ривожлантириш учун юқори малакали кадрлар тайёрлаш сифатини ошириш, инсон капиталини меҳнат бозори талаблари асосида ривожлантириш; олий таълим билан қамров даражасини ошириш, халқаро стандартлар асосида юқори малакали, креатив ва тизимли фикрлайдиган, мустақил қарор қабул қила оладиган кадрлар тайёрлаш, уларнинг интеллектуал қобилиятларини намоён этиши ва маънавий баркамол шахс сифатида шаклланиши учун зарур шарт-шароит яратиш; соҳада соғлом рақобат муҳитини шакллантириш, унинг жозибadorлигини ошириш, жаҳон миқёсидаги рақобатбардошлигини таъминлаш.

Ушбу илмий-амалий конференция Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 2 мартдаги 78-Ф-сонли Фармойишида белгиланган вазифалар ижроси юзасидан ўтказилмоқда.

Мазкур конференция Ўзбекистондаги узлуксиз таълим тизимида масофавий таълимни ташкил этиш билан боғлиқ ҳуқуқий, таълимий ва замонавий педагогик, психологик технологияларнинг модификацияси ва интеграцияси масалалари, масофавий таълим бўйича илғор хорижий тажриба ва унинг методологиясини ўрганиш, масофавий таълимда кадрларни малакавий компетентлигини таъминлаш каби илмий ҳамда амалий мушоҳадаларига бағишланади.

JISMONIY MASHQLARNI O'RGATISHDA KLASTER TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI

Mamatqulov R.S. - «Sport va chaqiriqqacha harbiy ta'lim» fakulteti
katta o'qituvchisi CHDPU

ANNOTATSIYA: Maqolada o'rgatish metodlari asosan mashq texnikasi asoslari to'g'risidagi tasavvurni hosil qilish va aniqlashga qaratilgan bo'lib, butun o'rgatish davri mobaynida sport-sog'lomlashtirish klasterlarining tarbiyaviy ahamiyati. Jismoniy mashqlar ni muntazam kun tartibi darajasida shug'ullanishning sport sog'lomlashtiruvchi klasterning ahamiyati, uning yoshlar usuvchi organizmiga hamda tarbiyasida foydalari to'g'risida maqsadi va vazifalari batafsil bayon qilingan.

Tayanch so'zlar: Tarbiya, umumrivojlantiruvchi, klaster texnologiyasi, maydon, matorika, sensometrika, bola, gimnastika, gigiena, badantarbiya.

МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛАСТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ФИЗИЧЕСКИМ УПРАЖНЕНИЯМ

АННОТАЦИЯ : Методика обучения в статье в основном направлена на формирование и определение понимания основ техники упражнений и воспитательной значимости спортивно-оздоровительных кластеров на протяжении всего периода обучения. О важности и важности кластера спортивного здоровья, его пользе для растущего организма и воспитания молодежи подробно рассказывается в регулярной повестке дня.

Ключевые слова: образование, общее развитие, кластерная технология, поле, математика, сенсометрия, ребенок, гимнастика, гигиена, физическое воспитание.

METHODOLOGY ISPOLZOVANIYA KLASTERNYX TECHNOLOGY AND OBUCHENII FIZICHESKIM UPRAJNENIYAM

ABSTRACT: The teaching methods in the article are mainly aimed at generating and defining an understanding of the basics of exercise techniques and the educational significance of sports and health clusters throughout the training period. The importance and importance of the sports health cluster, its benefits for the growing organism and the upbringing of young people are described in detail in the regular agenda.

Keywords: Education, general development, cluster technology, field, math, sensometry, child, gymnastics, hygiene, physical education.

Umumrivojlantiruvchi mashqlarni o'rgatish uslubiyati deganda quyilgan vazifalarni hal qilish uchun kerakli muayyan yo'llar tanlashni tushinish kerak. Xilma-xil o'rgatish metodlarini quyidagi guruhlariga bo'lish mumkin:

Birinchi guruh o'rgatish metodlariga quyidagilar kiradi:

- og'zaki metod universal metodlarda biri bo'lib, o'quvchilar bilan munosabatda bo'lish jarayonida o'rgatishni idora qilish imkonini beradi. Bunda gimnastika atamasidan foydalanish alohida ahamiyatga ega bo'ladi, chunki shu

terminologiya yordamida o'qituvchining o'quvchilarga nutq orqali ta'sir etishi aniq va qisqa bo'lishiga erishish mumkin;

- harakat texnikasi to'g'risidagi ma'lumotni bildirish metodi namoyish qiluvchi tomonidan mashqlarni ijro etish yo'li bilan ko'rgazmali qurollar ko'rsatish, tovushli va nurli orientirlar, taktil signallar berish, harakatning ayrim parametrlari haqida miqdoriy axborot berish va o'quvchi tomonidan harakat texnikasi elementlarini bajarish yo'li bilan namoyon qilinadi.

Mazkur o'rgatish metodlari asosan mashq texnikasi asoslari to'g'risidagi tasavvurni hosil qilish va aniqlashga qaratilgan bo'lib, butun o'rgatish davri mobaynida qo'llanishi mumkin.

Ikkinchi guruh o'rgatish metodlariga quyidagilar kiradi:

Yaxlit mashq metodi, u o'rganilayotgan harakatni bir butun tarzda bajarishni nazarda tutadi. Bunda ijro etish sharoitini yengillashtirish yordam ko'rsatish va ehtiyotlashni qo'shimcha vositalarini qo'llash, snaryad balandligini kamaytirish, harakatni trenajyorda bajarish, dastlabki yoki pirovard holatni soddalashtirish (masalan, past turnikda gavdani yozib ko'tarishni trener yordamida bajarish) xisobiga bo'lishi mumkin;

- yordamchi mashqlar metodi (yaxlit mashq metodining variantlaridan biri), u tuzilishi jihatidan asosiy mashqqa o'xshash, lekin yaxlit bajarishni nazarda tutadi (masalan, turnikda gavdani yozib ko'tarilish uchun bir oyoqda ko'tarilib tayanish yordamchi mashq bo'lib xizmat qiladi).

Umumrivojlantiruvchi mashqlarni o'rgatishda tana a'zolari uchun foydalanish:

Qo'l va yelka kamari muskuli uchun mashqlar. Dastlabki holat: qo'llar ko'krak oldida, qo'llar yelkada, tirsaklar tushirilgan birinchi holatdan yon tomonga cho'zish, qo'llarni tirsakdan bukish va to'g'rilash ikkinchi holatdan qo'llarni

yuqoriga ko'tarish, qo'llarni bosh orqasiga qo'ygan holatdan yon tomonga yozish, yuqoriga ko'tarish qo'llarni oldinga, barmoqlarni qulf qilgan holda (barmoqlarning tashqi tomonini ichkariga burib) qo'llarni oldinga va yuqoriga ko'tarish, ikkala qo'lni galma-gal bir vaqtda yuqoriga ko'tarish va orqaga uzatish, barmoqlarni bukish va yozish.

Oyoq uchun mashqlar. Turgan joyda qadam tashlash ketma-ket bir necha marta o'tirib turish, oyoq barmoqlari bilan mayda narsalarni qisib olib ko'tarish va pastga tushurish. Ularni bir joydan ikkinchi joyga qo'yish, oyoq uchlari bilan tayoqqa suyanib, oyoq tovonlarini qadamlab yon tomonga qo'yish. {4.86.}

Gavda uchun mashqlar. Devorga yopishib tik turish qo'llarni yuqoriga ko'tarish va tushirish, gimnastika devoriga yelka bilan yopishib turish, bukilgan va yozilgan holda oyoqni navbati bilan ko'tarish, oldinga bukilib, engashish, tayanib o'tirish, bir oyoqda tayanib o'tirish holatiga o'tish va ikkinchisini yon tomonga uzatish. Chalqancha yotib bir-biriga chalishtirib harakat qildirish, o'tirgan holda boshni oyoqqacha engashtirish, qoringa yotgan holda qo'llarga tiranish, bosh, yelkani ko'tarib ikkala qo'lni to'g'rilash hamda gimnastika devoriga osilib gavnani ko'tarish.

Saflanish va qayta saflanish. Mustaqil ravishda safga, qatorga turish, ikki guruhga juft bo'lib turish va undan so'ng aylana bo'ylab turish, bir safdan, bir necha guruhga bo'linish va qayta saflanish, chap va o'ngga qayta saflanish, chap va o'ngga qadam tashlab burilishlar qilish. Oyoq uchiga qarab tekislanish burchak hosil qilib ketma-ket yurish, diagonal hosil qilib yurish.

Mushaklarni maksimal va o'rta zo'riqishga, har hil tezlik va amplituda bilan gavnani ayrim qismlari yoki uning birgalikda harakatlanishi – umumrivojlantiruvchi mashqlar (URM) deb ataladi.

Darslarning maqsadi va vazifalariga qarab URM o'quvchilarni organizmini asosan bo'lajak ishga tayyorlashi (badan qizdirish) harakat maktabini o'zlashtirish, jismoniy sifatlarni tarbiyalash, turli organlarni, organizm tizimini sog'lomlashtirish asosan to'g'ri qaddi-qomatni shakllantirishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umarov M.N. Gimnastika. O'quv qo'llanma. T.:2015, 400 b.
2. Yefimenko A.I. va boshqalar. "Gimnastika darslarining samaradorligini oshirish usullari". T.,O'zDJTI, 1995 y, 100 bet
3. Eshtaev A.K. Gimnastika darsi. Uslubiy qo'llanma. T.: 2004,-104 b.
4. Umarov M.N., Yakubova N.X. Qo'llarda tik turib muvozanat saqlash mashqlarni algoritmik shakldagi kursatmalar usuliyatini asosida o'rgatish (Uslubiy qo'llanma) T.: 1999. -85 b.
5. Mamatqulov R.S. "Features and application of the cluster method of its organizations in lessons in secondary school and higher pedagogical institutions". *International Journal on Integrated Education*. Email: mamatkulov_r@umail.uz Volume 3, Issue III, March 2020 Pages 90-94
6. Mamatqulov R.S. Yoshlar tarbiyasida sport sog'lomlashtirish klasteri vositalarining samarasi Scientific Journal Impakt Factor (SJIF) Volume 2 ISSUE 10 2021

МУНДАРИЖА

№	Муаллиф, мақола мавзуси	Саҳифа
1	Кириш	4-5
I - ШЎБА: ШАРҚ ТИЛЛАРИНИ ЎҚИТИШ МЕТОДИКАСИ БЎЙИЧА ЗАМОНАВИЙ ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ЁНДАШУВЛАР		
2	Н.И.Умарова. Инновационные технологии в преподавании коммуникативной компетенции обучающихся арабскому языку	6-9
3	M.Djalolova. Sharq tillarini o'qitishda zamonaviy innovatsiyalarni va psixologik yondashuvning o'rni	9-11
4	G.M.Pulatova. Talabalarni sharq tillariga o'qitishda xotira jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	11-14
5	З.Абдурахмонова. Психологияда саноген тафаккурнинг илмий-амалий жиҳатдан тадқиқ этиш масалалари	15-19
6	M.Djalolova, N.Toshboltayeva. Sharq tillarini o'rgatishda bolalarning xotira xususiyatlarini oshirish uchun innovatsion usullar	19-22
7	Sh.O.Rixsiboyeva, F.Xalilov. Sharq tillarini o'qitishda mnemotexnikalardan foydalanish	22-25
8	Ф.Солиев, Ф.Содиқова. Ўзга тилларни идрок қилишда рақамли ва аналог ахборотнинг аҳамияти	25-29
9	С.Х.Тошболтаев, Н.И.Тошболтаева. Шарқ тилларини ўрганишнинг ўзига хос психологик таҳлили	29-31
10	Н.И.Тошболтаева, М.А.Джалолова. Шарқ тилларини ўқитилиш жараёнида шахс тафаккури масалалари	31-33
11	Ш.А.Дусмухамедова, Г.С. Ходжаева. Педагогические и информационные технологии как фактор формирования познавательной самостоятельности студентов при обучении иностранным языкам	33-36
12	Г.Кдырбаева, М.М. Жолдасбаева. Применение ИКТ возможностей в преподавании английского языка	36-38
13	R.Mirzamuratova Modern pedagogical and psychological approaches to the methods of teaching oriental languages in Japan	38-40
14	R.S. Mamatqulov Jismoniy mashqlarni o'rgatishda klaster texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	40-42
II – ШЎБА: МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ВА ТАЪЛИМИЙ АСОСЛАРИ		
15	Ш.Х.Абдуллаева. Масофавий таълимни ташкил этишнинг ҳуқуқий ва таълимий асослари	43-47
16	З.А.Тўрақулов. Рақамли таълим ва “Z” авлод вакиллари: Янгича назарий қарашлар таҳлили	47-53
17	В.М.Каримова. Ижтимоий психологиянинг амалий – татбиқий соҳалари	53-61
18	Ш.Р.Баратов. Из опыта внедрения концепции психологической службы в Узбекистане	62-66
19	А.М.Жабборов., Ж.А.Жабборов. Шахс баркамоллиги учун психологик ҳимоя механизмининг аҳамияти	66-70
20	Х.Жабборов., Б.Ҳакимов. Учинчи ренессансининг ижтимоий психологик драйвери ёхуд масофавий таълимни ташкил этишнинг ҳуқуқий асослари	70-74

**“МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ
ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ЖИҲАТЛАРИ”
Мавзусидаги республика илмий-амалий конференция
МАТЕРИАЛЛАРИ**

Нашриёт литсензияси №

2022 йил 12 ноябрида босишга рухсат этилди. Бичими
60x80 1/6 Times New Roman гарнитураси. Офсет босма.
28,25 шартли босма табоқ. 39 нашр табоғи. Адади 10
нусха. 5-рақамли буюртма.
Баҳоси шартнома асосида.